

L'ARTISTA I LA CRÍTICA

ALBERT SÁNCHEZ PIÑOL / JAUME CABRÉ

'...ma non troppo'

L'artista, quan acaba una obra en comença una altra. I en acabat, una altra, perquè la seva vida és crear. Un cop ha enllestit una obra, però, ha de passar examen... La relació entre creador i crític sempre serà injusta

L'art fug de la indiferència, vaig escriure l'altre dia, parlant de la mediocritat artística. Continuo sentint una relativa incomoditat en l'ús del mot *mediocre*, que, encara que només vulgui dir "situat en un segon terme" o "de qualitat mitjana", se sol entendre i usar com un insult insuportable ja que l'artista projecta totes les seves il·lusions, somnis i esperances en l'obra i un menyspreu a aquella sonata o a aquell poema és una ferida dolorosa i ofensiva per més raó que tingui qui la profereix.

Cal entendre que el creador va fent la seva obra al llarg de la seva vida amb aquella fe basada en la projecció ideal d'allò que està elaborant i que sovint quedarà força lluny de la perfecció somiada. És per això que l'artista quan acaba una obra en comença una altra. I en acabat, una altra, sense aixecar el cap de la taula, perquè la seva vida és crear. Que siguin els altres els que qualifiquin l'obra de mediocre, de bona o de magistral. En aquest mateix suplement literari, els crítics que hi exerceixen i que ens expliquen les seves lectures, al final puntuen de l'u al cinc l'obra sobre la qual han reflexionat. Posen nota a l'obra, en aquest cas literària, i l'autor si ho llegeix, veu que el tres, el dos o el cinc amb què l'han qualificat, estigmatitza o dóna ales a la feina, la il·lusió i les hores d'incertesa que ha suposat el repte creatiu: l'artista, un cop ha acabat una obra, ha de passar examen. Quan començava a publicar, em desanimava veure que en cap diari o revista no es parlava del meu llibre. Al cap d'un temps, quan va aparèixer algun comentari no gaire falaguer vaig entendre que hi ha una cosa pitjor que no parlin de tu i és que en parlin malament o perdonant-te la vida. Vaig entendre que no tothom pensa com jo. És clar que també em va passar pel cap pensar que aquell individu no s'havia llegit bé el llibre; o que no se l'havia llegit; o que em tenia mania. Aquesta, i altres reaccions més

espectaculars, es donen perquè qualsevol reticència adreçada a la teva criatura és un insult directe a la teva ànima.

La relació crític-creador sempre serà desproporcionada i injusta. Si fer aquell relat t'ha costat dos anys durant els quals has llegit, refet i rellegit centenars de vegades el text, la seva etiquetació com a mediocre o dolenta, depèn d'una sola lectura (o dues a tot estirar), i a més, pot estar influïda per una mala digestió, un gust diferent, o la inèrcia de qui fa el comentari. Sovint, però, qui ha fet la mala crítica simplement constata la veritat: que aquella obra no desperta cap interès.

El lector ha d'exigir obres genials. Però també sap que no neixen com els bolets. Calen provatures i cal un coixí d'obra normal (mediocre?), que faci gruix i faci tradició, sobre el terreny fèrtil de la qual naixerà, amb sort, una obra genial.

Darrere l'elaboració de les obres hi ha hores de fe i de dubte. Si hom no té l'esperit i l'ego lliure de traves, hi ha d'afegir l'ansia de pensar quina recepció tindrà l'obra; quina nota li posaran. Malgrat les patacades, el músic, el pintor, el novel·lista continuaran component amb traços, sons, silencis o paraules perquè la necessitat de fer l'obra passa per davant de qualsevol por.

Fa molts anys vaig sentir dir a Vladimir Nabokov que quan començava una obra la seva principal intenció vital era només una: acabar-la. Jo ho entenia com la pruija lògica de qui vol veure l'obra completada, arrodonida, havent superat tots els escull i dubtes. Amb els anys m'he adonat que no és això. Nabokov parla d'una voluntat més interior i primordial: l'artista fa una obra; la seva preocupació no és tant voler expressar-se o explicar coses als altres en veu alta. Abans que tot això, la intenció primordial de l'artista, i a això dedica la vida, és *fer* aquella cosa artística, aquella obra que un cop feta té sentit literari o musical. Fer l'obra, escriure, compondre, té sentit i valor absolut. Encara que la meua feina sigui explicar-me, no sé si m'estic explicant amb gaire traça.

L'artista fa i desfà l'obra. L'alegria -i l'ansia- de la creació és tan intensa que el fet que el resultat final sigui considerat dolent, mediocre o bo no és l'essencial. En el fons, el creador pensa que em vingui al darrere amb un flabiol sonant perquè, amb una mica de seny, l'autor pot entendre que la seva obra és dolenta o potser mediocre o pot intuir que és bona, però sap que el temps de creació ningú no l'hi robarà ni amb cap crítica, ni amb cap silenci, ni amb cap comentari displicent. Ni amb cap elogi fals.*

Jaume Cabré

